

P M OM KATTEUTVALGETS INNSTILLING

AV HØYESTERETTSADVOKAT TORE SVERDRUP ENGELSCHIØN

I dette PM vil jeg først og fremst ta for meg behandling av **spørsmålet om avlivning** av katter.

AVLIVNING AV KATTER - STRAFFELOVEN OG VILTLOVEN (JAKTLOVEN)

Hjemløse eller forvillede katter vernes på sin side av straffeloven § 407 som setter straff for den som krenker eieren av grunn ved der å fange eller drepe dyr **som ikke er i noens eie**. Hjemløse og forvillede katter er med andre ord også indirekte strafferettslig vernet . Det er følgelig straffesanksjonert forbudt å fange inn og avlive hjemløse og forvillede katter – de er jo ikke i ”noens eie”.

Det er etter dette liten grunn til å legge noen vekt på om straffesanksjonene virker direkte eller indirekte så lenge som straffeloven gir vern . **Enten katten er eiet eller ikke, er det forbudt og straffbart for andre å avlive den** (en katteeier kan selvsagt avlive sin egen katt på den måte som dyrevernavloven fastsetter).

Dyrevernavloven kommer jeg til nedenfor. Her trekker jeg bare inn at avlivning av **friske** katter er i strid med lovens § 6 annet ledd og gjenstand for straff etter samme lovs § 31 (unntak gjelder selvsagt for katter som en eier selv velger å avlive). Dersom viltloven gjelder for forvillede katter , noe som jeg kommer til nedenfor , vil avlivning av friske katter også være i strid med viltloven § 3 første ledd om **fredning** og straffbart etter viltlovens § 56 , jfr § 3 annet ledd om forbud mot å jage fredet vilt.

Viltloven freder som kjent alle viltlevende landpattedyr i Norge utenom de fastsatte jakttider som er fastsatt for enkelte dyreslag.

Det er flere holdbare argumenter for at forvillede katter dekkes av viltloven og følgelig er fredet. Vilt er definert som ” alle viltlevende landpattedyr ---”. Etter ordlyden i loven dekkes en katt som er viltlevende , dvs en forvillet huskatt som streifer omkring og jager smågnagere og tar fugl. , eller som lever som en rødrev på søppelplasser eller som en grevling i bakgårder.

I viltloven er i tillegg **viltbegrepet utvidet** til å gjelde arter som er eller var tamme , og som kan danne viltlevende bestander i norsk fauna. Et typisk eksempel er tamrein som etter omstendighetene blir villrein ved at de ”forviller” seg i fjellet og kommer under viltlovens domene. Et annet eksempel er den amerikanske importerte minken som var et fremmedelement i norsk fauna , men som nå faller under viltloven med dens fredningsbestemmelser og jakttider. På samme måte er det intet til hinder for at huskatten forviller seg og **blir ”villkatt”** og faller under viltlovens beskyttelse som fredet. Det må gjelde selv om forvillede katter ofte , men ikke alltid , oppholder seg fortrinnsvis i bebodde strøk. Som påpekt gjør stundom både grevling og rødrev det samme uten at det fratir dem karakteren av vilt under viltloven. Det samme gjelder rådyr og sjeldnere hjort. Rotte og mus dekkes også av viltloven selv om artene etter uttrykkelig lovbestemmelse ikke er fredet. Katteutvalget nevner , men

behandler merkelig nok ikke viltlovens utvidete begrep og dets betydning for hjemløse eller forvillede katter.

Forarbeidene til viltloven bygger åpenbart på at forvillede katter omfattes av viltloven og følgelig er fredet. I NOU 1974 : 21 ble det derfor foreslått som et unntak fra fredningen , at grunneieren kunne **skyte omstreifende katt** på egen grunn. Katter blir av enkelte ansett for å være et skadelig rovdyr for skogsfuglunger , fasan , rapphøns og hareunger og ikke bare et selskapsdyr. I Ot.prop. nr 9 for 1980 –81 ble forslaget inntatt som § 52 i utkast til ny viltlov som et **unntak** fra fredningsbestemmelsene. Avlivningsadgangen for grunneieren var ny i forhold til dagjeldende lovgivning. Forslaget vakte et ramaskrik da det ble kjent. Det ble forkastet under stortingsbehandlingen , og ble ikke lov.

Det er viktig å merke seg at forslaget **ikke** innebar at **andre** enn grunneieren kunne avlive kattene. Videre er å merke at avlivningsforslaget var **firedobbelt begrenset** : avlivningsretten tilkom bare grunneieren , skytevåpen var nødvendig , gjaldt kun omstreifende katt og felling kunne bare skje på egen grunn.

Av dette kan man uten videre slutte at lovkonsipistene med avlivningsforslaget for katt klart ga tilkjenne at **katter hører under viltloven** . De begrensninger som ble satt på adgangen til å avlive katter , viser videre at i andre tilfeller skal avlivning av katter ikke kunne skje uten særskilt lovhjemmel. Når forslaget ikke ble lov , er det på det rene at det **må hjemmel til** for å ha rett til å avlive katter , og at slik hjemmel likevel ikke ble fastsatt i viltloven .

Det foreligger i alle fall en rettsavgjørelse av spørsmålet om hjemløse eller forvillede katter hører under viltloven. I kjennelse av den 29 mai 1997 uttaler Oslo Namsrett at :

” --- **herreløse katter** , som må **antas omfattet av viltlovens** bestemmelser , hvoretter alle viltlevende landpattedyr i utgangspunktet er fredet ---”

Rettens utsagn er klar tale. Hjemløse katter hører under viltloven og er fredet. Kattutvalgets flertall nevner dessverre hverken kjennelsen eller det faktum at domstolene har et annet syn enn det utvalgsflertallet konkluderer med .

Konklusjonen er kort fortalt at det er forbudt å avlive

- katter som er i noens eie
- hjemløse katter på annenmanns grunn (strl. § 407)
- hjemløse katter på egen grunn .

AVLIVNING - DYREVERNLOVEN

Dyrevernloven fastsetter at den gjelder alle slags dyr og følgelig alle slags katter , såvel eide som hjemløse og forvillede katter.

Dyrevernloven § 6 annet ledd fastslår at avlivning av katter man treffer på , bare kan skje når den er så **syk, skadet eller hjelpeløs** at den ikke kan bli bra igjen , og når avlivning er nødvendig for å hindre mer lidelser for dyret. Dette er alltid blitt forstått slik , at avlivning **ikke** kan skje når man påtreffer katter som er **friske**. Det gjelder selv om katten er syk eller

skadet, men ikke i en slik syk , skadet eller hjelpeløs tilstand at den vil omkomme eller ikke bli bra igjen. § 6 annet ledd er ingen hjemmel for å avlive friske katter som påtreffes.

Slik forståelse av loven kalles **antitetisk tolking** : Loven angir vilkårene for avlivning , og er disse ikke til stede , kan avlivning ikke i noe tilfelle skje uten at det foreligger en annen særskilt hjemmel i denne eller andre lover. Til nå har man ikke oppfattet det slik , at det foreligger noen annen særskilt generell avlivningshjemmel i loven .

Avlivning av hjemløse og forvillede katter er etter denne forståelse forbudt medmindre de er så syke, skadet eller hjelpeløse at livet ikke står til å redde. Oslo Namsrett kjennelse av 29 mai 1997 uttaler at borettslaget (uthevet av meg) :

” vil være **uberettiget** både til **innfangning og avliving** av katter – enten det nå dreier seg om katter som noen eier --- eller det er snakk om herreløse katter---og det **ikke sees å foreligge noen hjemmel** for unntak som er aktuell i det foreliggende tilfelle.”

Retten er klar –avlivning av eide og hjemløse katter er forbudt uten særskilt hjemmel.

Dyrevernloven har imidlertid til nå hatt **bare en** bestemmelse om avlivning av katter som påtreffes , og det er § 6 annet ledd som tolket foran. Det må antas at den bestemmelse som er gitt i dyrevernloven om avlivning , **u t t ø m m e n d e** regulerer forholdet. Det vil si at den ene bestemmelsen om avlivning må forstås som **den eneste** som angir betingelsene eller kriteriene for å avlive fremmed katt. Det vil si at katter bare kan avlives for å spare den for mer lidelse når det er klart at katten er så syk , skadet eller hjelpeløs at den ikke kan leve eller bli bra igjen .

I tillegg må kravet i § 6 annet ledd oppfylles , det vil si at katten foruten å stå i fare for å lide i utrensmål , også må være så sykt , skadet eller hjelpeløst at det ikke kan leve lenger eller bli bra., og at man for å avslutte dens lidelser pga skaden , sykdommen eller hjelpeløsheten , tar dens liv. Betingelsen etter § 6 om uheldelig skade eller sykdom må være oppfylt selv om kattene er så mange og lider så vondt etter § 2 at kravet til stell og behandling er forbrudt på det groveste .

Dyrevernloven § 2 , når loven forstås som jeg gjør , gir **ingen hjemmel** for avlivning av katter . Bestemmelsen regulerer hvordan dyr skal behandles av mennesker , og ikke om når vi kan avlive dyr. Den eneste hjemmel for avlivning som finnes i dyrevernloven , er § 6 annet ledd.

ANDRE LOVER OM AVLIVNING AV KATTER

Smittevernloven § 4 gir således kommunestyret og Statens Helsetilsyn adgang til å treffe vedtak om avlivning av selskapsdyr (herunder katter) , rotter og andre skadedyr , men utelukkende når det er nødvendig for å forebygge en **almenfarlig smittsom sykdom** (epidemi) .

Kommunehelsetjenesteloven § 4 a - 8 hjemler adgang for kommunestyret til å treffe vedtak om ” **retting** ” på en eiendom hvis forholdene der kan ha **negativ innvirkning på**

helsen (for mennesker) og det skjer for å ” **forebygge ... sykdom, skade eller lyte** ”, jfr formålsparagrafen § 1 - 2. Vedtak om retting antas ikke å kunne gå ut på avlivning av katter, men kan muligens gå ut på at antall katter på eiendommen skal begrenses hvis slik begrensning er nødvendig for å forebygge sykdom, skade eller lyte. Under enhver omstendighet er reaksjonen , hvis rettingen ikke gjennomføres , kun ileggelse av tvangsmulkt, og ikke avlivning av katter.

Husdyrloven § 3 hjemler avlivning av dyr , herunder katter , ved departementalt vedtak dersom det er nødvendig for å **forebygge , begrense eller utrydde sykdommer hos dyr, eller for å hindre at mennesker smittes av dyr**. Bestemmelsen er anvendt ved munn - og klovsyke og andre smittefarlige sykdommer. Som Statens Dyrehelsetilsyn sier i et brev av 4 jan 1999 til distriktsveterinæren i Oslo , er det neppe grunnlag for å hevde at hjemløse katter representerer større eller annen smittefare enn eide katter. Det kan derfor ikke etableres noen praksis for innfangning og avlivning etter husdyrloven av hjemløse katter som er forskjellig fra det som gjelder for eide katter . Som påvist er det normalt ingen adgang til å fange eller avlive eide dyr overhodet , hva enten det dreier seg om katt , hund , sau , kyr eller tamrein .

Når disse lovbestemmelser nevnes her, er det fordi særlig kommunelegen i Elverum påberoper den nye **Forskrift om skadedyrbekjempelse** av 21 des 2000 som hjemmel for innfangning og avlivning av hjemløse og forvillede katter **under normale forhold** , dvs avlivning **uten** at det foreligger slik alvorlig smittefare og sykdom som smittevernloven og kommunehelsetjenesteloven setter som betingelse for å ta livet av dyr. Her som dessverre for ofte ellers, er kommunene på villstrå når det gjelder forståelse av lov og forskrift. Forskriften er gitt i medhold av kommunehelsetjenesteloven og smittevernloven , og kan selvsagt **ikke gå lenger** enn loven selv. Ingen av hjemmelslovene til forskriften tillater innfangning og avlivning av katter uten i de nevnte ekstraordinære tilfellene av smittefarlig dyresykdom. Den kommunale forståelse av angjeldende forskrift er følgelig feil og må korrigeres for å unngå flere rettsbrudd fra kommunens side.

La meg tilføye: Selv om den nye skadedyrforskriften også gjelder ”pattedyr... som kan overføre smittsomme sykdommer ...” , og således ordlydsmessig kan omfatte katter likesom hest , sau hund og ku , er det neppe tilsiktet med forskriften. Katt tilhører begrepsmessig **selskapsdyr** , mens **skadedyr** i vanlig språkbruk omfatter rotter, mus, veggedyr, kakerlakker og lignende . Samtlige av de forskrifter og rundskriv som oppheves ved den nye skadedyrforskriften gjelder uten unntak bare skadedyr i egentlig forstand. Det tyder på at hverken katter eller andre større pattedyr omfattes av den nye forskriften. Til dette kommer at katter normalt sett ikke er mer smittefarlige enn andre dyr , og det gjelder også forvillede og hjemløse katter. Endelig gjentas at forskriften i likhet med de lover den utspringer fra , utelukkende gjelder i sykdomsmessig ekstraordinære situasjoner.

Konklusjonen er at disse lovene og forskrifter gitt i medhold av dem ,utelukkende har anvendelse for å forebygge eller bekjempe smittsomme sykdommer , det vil si bare i ekstraordinære situasjoner . Under normale forhold er den eneste bestemmelse som gir adgang til å avlive katter fortsatt dyrevernløvens § 6 annet ledd om avlivning av syke, skadede eller hjelpeløse katter som ikke kan bli bra og som vil fortsette å lide hvis de ikke avlives..

EUROPAKONVENSJONEN TIL BESKYTTELSE AV KJÆLEDYR

Det fremgår klart av arbeidsgruppens drøftelse av Europarådets konvensjon om beskyttelse av kjæledyr at den ikke i seg selv gir hjemmel internrettslig i Norge for avlivning av dyr – særlig katter og hunder (side 51 – 57) . Artikkel 11 omtaler bare hvordan en eventuell avlivning skal skje med forbud mot bestemte metoder så som drukning ,bruk av gift og elektriske støt medmindre dette leder til øyeblikkelig bevisstløshet.

Artikkel 12 har bestemmelser om desimering av bestanden av hjemløse eller omstreifende kjæledyr der antallet av dem representerer et problem. Hjemstaten skal da iverksette de administrative eller lovmessige tiltak som er nødvendig for å redusere antallet. Eventuelt innfangede dyr kan enten bli beholdt eller avlivet , men da i henhold til hjemlandets lov. Heller ikke i konvensjonen finnes det med andre ord noen egen og selvstendig hjemmel for å avlive innfangede dyr. Man må fortsatt bygge på hva som internrettslig gjelder som hjemmel for slik avlivning , og det er dyrevernlovens § 6 annet ledd og intet annet. Dyret må med andre ord være skadet eller så syk at helbredelse ikke er påregnelig.

Det er åpenbart for å ha en regel i norsk lov som skal dekke opp for den folkerettslige forpliktelse Norge har til å leve opp til konvensjonen , at arbeidsgruppen plutselig med støtte fra dyrehelsetilsynet lanserer tolkingen av § 2 i dyrevernloven som hjemmel for avlivning **utenfor** § 6 annet ledd , jfr fremstillingen foran. Som påpekt er denne tolking ikke holdbar. Vi har ingen hjemmel for å følge opp konvensjonenes programerklæring om at hjemløse , omstreifende katter som lider på grunn av sitt antall eller av andre grunner , skal reduseres i antall slik at lidelsene opphører. Den tolking av dyrevernloven § 2 som flertallet i arbeidsgruppen henfaller til , er imidlertid uakseptabel.

Det **må ny lovgivning til** , eksempelvis som et tillegg i dyrevernlovens § 6 annet ledd slik at bestemmelsen vil lyde slik (ny lovtekst i kursiv , og gjeldende lovtekst i parentes bør utgå) :

” Når det er klart at dyret ikkje kan leva eller verta godt att , kan kvar den som råkar på det , taka livet av dyret (med det same) i samsvar med reglane i § 10, såframt det trengs for å spara det for meir liding. *Etter tilråding frå dyrevernemda på staden kan kommunen ut frå dyrevernomsyn fatte vedtak om eit kastrerings- , steriliserings – eller anna omsorgsprogram etter forslag frå distriktsveterinæren for å redusera mengda av heimlause eller forvilla katter når det er fåre for at kattane kan kome til å lida i utrengsmål avdi dei er for mange på staden.*

FORLATE ET KJÆLEDYR

Efter artikkel 3 punkt 2 i Europakonvensjonen er det forbudt å forlate et kjæledyr. Katteutvalget mener man kan få hjemmel til et slikt forbud ved at Landbruksdepartementet *instruerer domstolene* om å tolke loven slik departementet vil. Det går ut på å tolke § 2 i dyrevernloven slik at den rammer det å forlate et kjæledyr for å bli kvitt det. Som kjent sier lovtæksten at vi skal fare vel med dyr efter dets instinkter og naturlige trang slik at det ikke kommer i fare for å lide i utrengsmål .

Jeg har sympati for tanken om et straffesanksjonert forbud mot å forlate kjæledyr , men tror veien å gå er en annen. Som kjent er det statsrettslig umulig for et departement å instruere eller tvinge domstolene til en bestemt tolking av en lov som er gitt av Stortinget . Det er

mulig at § 2 kan tolkes slik av en domstol , men betingelsene i bestemmelsen gjør at man langt fra kan ramme alle de tilfeller man ønsker.

Det er å foretrekke en **helt klar** lovhjemmel i form av et nytt annet ledd til § 2 eksempelvis sålydende (oversettelsen til nynorsk overlates de mer kyndige) :

” Det er forbudt å forlate et kjæledyr i den hensikt å overlate det til seg selv uten nødvendig omsorg ”

KONKLUSJONER

Det må ansees som fastslått at det trengs positiv lovhjemmel for å avlive katter . Slik hjemmel for avlivning av katt har utenom helt ekstraordinære bare i dyrevernloven § 6 annet ledd forsåvidt gjelder syke , skadete eller hjelpeløse katter*. Foreligger ikke betingelsene etter denne bestemmelse , er avlivning forbudt og kan ikke skje. **Det finnes ingen hjemmel i norsk lov for andres avlivning av friske katter. Dyrevernloven § 2 kan ikke tolkes som hjemmel til å avlive friske katter.** Friske katter kan fremmede ikke avlive på egen eller andres grunn enten det dreier seg om eide, hjemløse eller forvillede katter , og det selv om de står i fare for å lide i utrensmål. Det er ikke avgjørende om katter faller under viltloven eller at katter bare har indirekte strafferettslig vern. Europakonvensjonen gir heller ingen hjemmel for å avlive katter. **Innfangning av katter følger reglene for avlivning.**

For ordens skyld tilføies at den nye ” Forskrift om skadedyrbekjempelse ” under normale forhold heller ikke hjemler innfangning og avlivning av forvillede , hjemløse eller eide katter.

Det bør gis hjemmel for fremtidig **reduksjon** av antallet av hjemløse katter når de er for mange av dem. Det gjøres ved et tillegg til dyrevernloven om omsorgstiltak som foreslått .. Likeledes bør det i samme lov gis klar hjemmel for at det er **forbudt å forlate** kjæledyr.

Hjemmel til og regler om **identitetsmerking , kastrering og sterilisering** av katt bør gis i dyrevernloven og ved forskrift til denne , samt i politiloven og politivedtektene på stedet , jfr forslag til bestemmelser om dette som er bilagt dette PM

Eidsvoll den 20 juli 2001
Tore Sverdrup Engelschjøn
Høyesterettsadvokat MNA